

Václav Dvořák - Písečníci a bludný asteroid

Nová hvězda na obloze

Kdesi daleko ve vesmíru, na planetě Písečnice, za ospalým městečkem Zaprášená Lhota ležel ve vysoké suché trávě asi jedenáctiletý kluk. Vychutnával si poslední okamžiky svého snu, takového toho správného snu, ve kterém člověk létá, a neměl ponětí, že dnes začnou události, které převrátí jeho život naruby.

A netušila to ani drobná dívenka se školním batohem na zádech kousek od něho, i když pro ni dnešek už výjimečný byl. Obezřetně se přibližovala ke kraji obřího kráteru vyhloubeného kdysi dávno dopadem planetky a hnědé vlasy spletené do dvou copů jí litaly sem a tam, jak se rozhlížela do všech stran.

„Tomáši!“

S trhnutím se probudil, ale zůstal ležet a mžoural do vycházející ho slunce. Volal ho někdo, nebo se mu to zdálo?

„Tomáši!“

Posadil se, rukou si prohrábl rozčuchané hnědé vlasy plné stébel trávy a podíval se za hlasem. Uviděla ho a rychlým krokem se vydala k němu. Napodruhé se mu ji podařilo zařadit. Zelenooká holka, co nedávno oslavila sedmé narozeniny a přešla z oddělení malých dětí k dívkám. Měl neblahé tušení, kvůli čemu ho hledá.

Když se přiblížila, vkradla se do jejího kroku váhavost. Zastavila se kousek od něj, pusu pevně sevřenou.

„Co chceš? Nemělas jít už do školy?“ obořil se na ni hruběji, než chtěl. Jestli ji poslali, protože spal venku...

Dívka ztuhla a nejistě se na něho podívala. „Stal ses mým průvodcem,“ špitla.

„Cože?“ hlesl nevěřičně a v duchu zaúpěl. Kdo to vymyslel, dát mu na starosti malou holku? Holky přece provázejí zase jenom holky. A navíc, vždyť on je prospektorem! V dole hledá nová ložiska, nemůže dělat chůvu malý holce. Podíval se směrem k budovám sirotčince, odkud právě vyrazil hlouček povykujících dětí s taškami na zádech. Přikrčil se, aby ho neviděly. Mohl by se z povinnosti průvodce vy. kroutit, ale teď zpátky nemůže. Proč jen nešel na večerní setkání?

Dívka si rychle sedla na bobek. „Neřeknu na tebe, že jsi spal venku,“ zašeptala spiklenecky.

Tomáš si ji měřil zamračeným pohledem. Spát ven chodil často. Před usnutím pozoroval hvězdy, zvláště teď, když se ke slunci blížila Osamělá, jediná dosud známá kometa v soustavě Sigmy. I kvůli ní včera vynesl večerní setkání. Většinou ležel jen tak na zemi v suché trávě. Brával si s sebou věci do školy a ráno vždycky proklouzl na snídani v době, když už byli všichni pryč. Ale jestli se vrátí hned teď, bude všem jasné, kde v noci byl, a dostane trest.

Dívka vytáhla z tašky pomačkaný, ušmudlaný pytlík.

„Vzala jsem ti jídlo, aby ses nemusel vracet,“ řekla a natáhla ruku před sebe.

Tomáš napřaženou ruku naštvane odstrčil.

„Tebe já rozhodně provázet nebudu!“

Vstal, rychlým pohybem si hodil tašku na záda a vydal se stejně jako hlouček dětí směrem k městečku.

Dívka na jeho záda vyplázla jazyk. Pak nacpala pytlík s přídělem zpátky do tašky a pospíchala za ním.

„Jmenuju se Lucka!“

Přítímí se rychle měnilo v denní světlo, Sigma už začala vycházet nad kráter a osvětlovat ostré vrcholky hor tyčící se na západě. Tomáš se naschvál loudal. Bylo ještě dost času a navíc doufal, že když do školy přijde akorát načas, uvidí ho s touhle holkou co nejméně lidí. I proto zvolil trochu jinou cestu než ostatní.

Kousek od kráteru začínala kaktusová políčka. Tady na Písečnici byly kaktusy nejhojnější čeledí rostlin a skoro všechna potrava pocházela z nich. Většina polí tak byla oseta druhy kaktusů, které se na Písečnici uchytily a ze kterých místní dělali placky, mouku, sirup, marmeládu, víno a tisíce jiných věcí. O kus dál praskaly plody kaktusu - bavlnovníku. Zanedlouho přijdou ženy z městečka, aby je otrhaly, a potom z nich v domácích dílničkách upředou nitě a utkají plátna.

Došli do Zaprášené Lhoty. Převážná většina domů v městečku si byla podobná jako vejce vejci - přízemní žlutá stavení s úzkými vysokými okny a zaoblenou střechou jako nějaké zvláštní houby. Tady na okraji byla spousta obydlí více či méně vytesaná přímo do skály a dostavěná z otesaných kamenů místo cihel. Ty lepší pak byly omítnuty maltou umíchanou z písku, co Zaprášenou Lhotou poletoval celý rok. Jak se přibližovali více a více středu městečka, byly stavby uhlazenější a větší. Uličky mezi nimi se rozšiřovaly, měnily se v ulice a po nich se Tomáš s Luckou dostali až na náměstí. Chystal se ranní trh. Obchodníci a ženy řemeslníků vynášeli ven své zboží a rovnali je do krámků.

Tomáš každé ráno schválně procházel kolem stánku pekaře. Byl to nerudný tlustý chlapík, ale měl hodnou ženu. A pokud byla na trhu sama, vždycky Tomášovi podstrčila nějaký koláč či housku, co se včera ve sluneční peci připálila nebo se jí nepodařilo prodat a ztvrdla. Dnes měl štěstí, pekařka byla sama a viděla ho už z dálky.

„Dneska jdeš do školy s kamarádkou, Tomáši?“ zeptala se.

Tomáš se ohlédl na Lucku, která ho s odstupem sledovala, a výhružně se na ni zakabonil. Pak zavrtěl hlavou. „Jenom... jenom jsem ji dostal na starost,“ zamumlal, „provést ji dolem.“

„To jsi moc hodný,“ vedla si pekařka svou a nabídla Luce taky kousek pečiva.

Tomáš se zamračil. „Musíme už jít.“

Škola byla až na samém konci hlavní ulice. Největší budova v Zaprášené Lhotě s velkými okny a kulatou střechou.

„Počkám na tebe před školou,“ stačila říct Lucka, než Tomáš bez jediného slova zmizel ve své třídě.

Dopolední vyučování uteklo Tomášovi docela rychle, i když jeho snaha utajit svůj nový úkol vyšla naprázdno. Děti ze sirotčince všechno věděly už od včerejšího večera a samozřejmě si to nenechaly pro sebe.

„Nebulo!“ volali na něj spolužáci. „Věděli jsme, že seš divnej, ale teď se prej kamarádíš s malýma holkama!“

Tomáš tušil, že nejlepší bude si posměšků nevšímat, ale nakonec to nevydržel.

„Večer se jí zbavím!“ odsekl, ale tím jen přilil olej do ohně. Ostatní ho začali naoko prosit, ať to nedělá, že té malé zlomí srdce. Dál raději se zaťatými zuby mlčel, pevně odhodlaný večer trvat na tom, že tu protivnou malou holku provázet nebude.

Tomáš chodil do páté třídy a jeho vyučování se protáhlo až do odpoledne. To už se mu ozýval žaludek a on začal litovat tvrdohlavosti, kvůli které si od Lucky nevezal pytlík s jídlem. Odpolední vyučování s třídní učitelkou slečnou Pichlavou, postarší dámou neurčitého věku, bývalo k nevydržení. První hodinu měli výuku standardního planetárního jazyka, což byl vždycky boj. Děti například vůbec nechtěly chápat, proč by měly vyslovovat „včera“ místo „včira“, „dobrý“ místo „dobrej“ a podobně. Vysvětlení učitelky, že když si každý bude mluvit, jak se mu zachce, brzy se lidé z různých planet mezi sebou nedomluví, jim připadalo legrační. Kde by asi mohli potkat nějakého Mimopísečnana, když od kolonizace planety tady nepřistála žádná vesmírná loď?

Poslední hodinou dne byl dějepis, který slečna Pichlavá věnovala právě kolonizaci Písečnice. Ostré odpolední paprsky dopadající na její pohublou tvář skrz zaprášené okno jí dodávaly umrlčí vzezření. Stála s hlavou nakloněnou dozadu, vlasy pevně stočené do drdolu a s přivřenými očima za brýlemi s příliš tlustými obroučkami pronášela monotónním hlasem svůj výklad.

„Letos to bude již devět set dvacet šest let, co naši předkové poprvé vstoupili na Písečnici, aby započali její kolonizaci. Z kolonizační lodi Úsvit se na povrch planety vylodilo sto dvacet osm mužů, žen a dětí. Čekala je planeta sice obyvatelná a s příznivým podnebím, ale ve srovnání se Zemí nepříliš úrodná a trpící nedostatkem vody. Údělem kolonizátorů byla nikdy nekončící tvrdá...“

Tomáš poslouchal uspávající hlas paní Pichlavé jen napůl. Ostatně všechno, co vyprávěla, znal nazpaměť. Byla to pohnutá historie prvních staletí, během kterých lidé rychle umírali na nejrůznější nemoci, zranění, nedostatek jídla a přepracování. Jenomže zatímco pro slečnu Pichlavou bylo přistání na Písečnici dnem, kdy historie začala, Tomáše daleko víc zajímalo to, co se dělo předtím. Na kosmické lodi ve vesmíru. Měl dávno přečtené všechny knihy, které měly co do činění s kolonizační lodí. Ať už to byly zachované dokumenty o Úsvitu, zápisky členů posádky nebo vzpomínky prvních obyvatel Písečnice na cestu mezi hvězdami. A nejen to. Hltal také knihy o původním vesmíru, o vývoji hvězd a planet. Učil se na noční obloze rozpoznávat souhvězdí, nalézt nejbližší hvězdy a vyjmenovat všechny planety v nejbližších hvězdných soustavách.

Tomáš pohledem zkontroloval, že na něj učitelka nevidí, nenápadně si položil hlavu na loket a zavřel oči. Jednou se učitelé všech dětí ve škole ptali, co chtějí dělat, až budou dospělí. Báł se říct pravdu, a proto tvrdil, že chce pracovat na observatoři a pozorovat vesmír. Stejně se mu ostatní děti smály a ptaly se, k čemu to bude dobré. Neodvážil se tenkrát říci, že z celého srdce, celou svojí bytostí touží po něčem jiném. Stát se astronautem, letět do vesmíru. Věděl, že je to zhora nemožné, vždyť na Písečnici nebyla ani letadla a od odletu Úsvitu se žádný vesmírný let neuskutečnil. Ale stejně si představoval, jak ho raketa i s vesmírnou stanicí vynáší na oběžnou dráhu Písečnice. Jaké by to asi bylo?

„Tomáši Nebulo!“ zaskřípala mu do ucha učitelka Pichlavá.

Stála přímo nad ním.

„Jsi tady s námi, nebo lítáš někde ve vesmíru?“ zeptala se jízlivě a rozhodila ruce. Děti se začaly uchechtávat.

„Sleduj můj výklad!“

Konečně byl konec. Tomáš vyrazil ze školy rychlostí pouštního sviště, pozornosti Lucky však neunikl. Přes rameno viděl, jak za ním odhodlaně cupitá na svých malých nožkách, ale s příliš velkým batohem na zádech neměla šanci. Kdyby chtěl, mohl by jí lehce utéct. Zastavil a počkal, až ho dožene.

„Máš ještě ten můj oběd?“ zeptal se a snažil se, aby to neznělo ani trochu smířlivě.

Přikývla a celá udýchaná tahala pomačkaný pytlík z tašky. Tomáš se zakousl do ztvrdlé kaktusové housky.

Lucka ho napjatě pozorovala.

„Hned večer řeknu, aby si tě vzal na starost někdo jiný,“ mumlal s plnou pusou.

„Nějaká holka. A běž až kousek za mnou!“

Mlčky nakrčila nos.

Vydali se jinou cestou než ráno. Opět procházeli úzkými uličkami Zaprášené Lhoty a kaktusovými políčky, ale mířili více na východ, až dorazili k okraji kráteru.

Obří prohlubeň lemovaná rozeklanými skalami vznikla před několika miliony let dopadem planety. Byla široká přes pět kilometrů a vzdálenější, severní okraj kráteru se teď mihotal, jak se do svahu pod ním opíralo odpolední slunce. Vlevo od nich čněla nad planinou hlavní budova sirotčince, tam půjdou až večer. Teď měli namířeno dolů, do kráteru.

Sestupovali po úzké pěšině. Odtud seshora měli dno kráteru jako na dlani. V dálce byly jasně patrné cesty vyjeté nákladními vozy i budovy jednotlivých dolů. Úplně vzadu byl Velký důl založený a vyhloubený lidmi. Pracovala tam spousta dělníků ze Zaprášené Lhoty a také tam odcházela pracovat většina dětí ze sirotčince, jakmile dospěla. Blíže k nim byly budovy Nového dolu, kde pracovaly děti, a někde stranou byl již dávno uzavřený Starý důl.

Před vstupem do hlavní budovy Nového dolu Tomáš ještě zadoufal, že dnes zůstane v hale třídit vytěžený materiál a nebude muset dostát své role průvodce. Jenže sotva vešli dovnitř, už se k nim hnal důlní mistr. Starší muž rozložitých ramen a dlouhého prošedivělého kníru, který mluvil chraplavým, ale dobráckým hlasem. Děti mu tajně říkaly Starouš.

„Dobře, že jsi tady. Před chvílí se zase přetrhl kabel. Nevím, co tam s tím pořád dělají. Vezmi si vercajk a seběhni tam,“ vychrlil ze sebe a založil ruce v bok.

Zpoza Tomáše váhavě vykoukla Lucka a tázavě pokrčila rameny.

Důlní mistr se zamyšleně pohládl knír, pak pokýval hlavou.

„Vezmi svoji malou kamarádku s sebou, zkusí si cestu.“

„Ona není ... Teda, jenom ji hlídám,“ poznamenal dotčeně Tomáš. „Dneska,“ dodal rychle.

Lucka byla všude dva kroky za ním. Vydali se nejdříve do skladu, kde do batohu naskládal sadu nářadí, dva příděly s vodou a tyčinkami ze sušených kaktusů. Pro každého ještě vzal helmu se svítilnou.

Důlní mistr mezitím vyrobil pro Lucku značky – kovové destičky s vyraženým jménem. Tu na řetízku si vezme s sebou dolů, zatímco druhá zůstane viset na desce před vchodem do podzemí. Tomáš si navlékl svůj přívěšek, nasadil helmu a zapnul svítilnu, Lucka ho ve všem napodobila.

Sestoupili po schodech a Tomáš se nadechl vzduchu z podzemí. Chloupky za krkem se mu zježily a nebylo to jen proto, že v dole bylo chladněji nebo snad proto, že by se bál. To vůbec ne. Ale ze všech těch skal, které i uvědomoval kolem sebe, na něj padala zvláštní tíseň. Podivný pocit, jako by se ho ty skály dotýkaly. Bylo mu to nepříjemné, i když věděl, že si po chvíli zvykne. Povzdychl si.

„Tak pojd,“ pokynul Luce.

Chodbám v dolech se říká štoly. Jednou takovou, širokou a docela rovnou právě šli. Světlo vrhané lampami pohupujícími se na čelech jejich helem spolu s ozvěnou kroků vytvářelo ponourou atmosféru.

„Tady začíná zkratka, je to docela sešup,“ řekl, když se zastavil u tmavého koutu ve skále, kde obvykle začínal svůj sestup do podzemí. V první chvíli ho vůbec nenapadlo, že by to dnes nebyla úplně nejvhodnější cesta. Lucka tam stála, pusou pevně sevřenou a s vytřeštěnýma očima zírala do díry před sebou. Bojí se, blesklo Tomášovi hlavou a lekl se, že začne brečet.

„Hm, půjdeme lehčí cestou,“ řekl rychle. Asi by ji neměl strašit víc, než je nutné.

Pokračovali dál a Tomáš vyprávěl, dokud nedošli k další odbočce.

„Dříve hlavní štola propojovala Nový důl se Starým. Ale před mnoha tisíci lety se Starý důl propadl a tunel se přerušil.“

Namířil svítilnu tak, aby světlo dopadlo nad vchod do boční štoly. Do skály tam byl bezchybně vytesán nápis složený z podivných znaků plných koleček, trojúhelníků a prazvláště uspořádaných čárek.

„Většina chodí tudy,“ řekl a snažil se, aby to znělo ledabyly.

Lucka zalapala po dechu.

„Ty umíš ufounsky?“ hlesla ohromeně.

Tomáš se skoro zasmál, ale pak si vzpomněl, že chce být na Lucku naštvaný. Posvítíl dolů, kde byly těsně nad podlahou neuměle vyškrábané šipky.

„V dole se orientujeme pomocí značek,“ vysvětloval. „Tahle ukazuje směr k místu, kde se těží. A tahle s kolmou čárkou, co je otočená na druhou stranu, zase směřuje k východu.“ Zvedl svítilnu a otáčel s ní tak, aby na stropě osvětlil jakýsi tlustý černý provaz, který v daném místě opouštěl širokou stolu a mířil do boční chodby.

„Nováčci chodí hlavně podél kabelu. Je to jistější.“

Odbočili a vstoupili do mnohem užší štoly. Po několika zatáčkách začali prudce klesat dolů, až se jim nohy smekaly po jemném písku. Tomáš pokračoval ve výkladu a ani si neuvědomoval, že ho vyprávění vlastně docela baví.

DVOŘÁK, Václav. *Písečníci a bludný asteroid*. 1. vyd. Dvořák, vlastním nákladem. Liberec, 2018. s. 7 - 14.

- 1) Kde se příběh odehrává?
- 2) Kdy byla planeta kolonizovaná?
- 3) Jaký je život na planetě?
- 4) Z jaké rostliny je většina potravy?
- 5) Kolik let je hlavním hrdinům? Jsou to kamarádi?
- 6) Kde žijí?
- 7) O jakém povolání sní Tomáš?
- 8) Je pravděpodobné, že se mu sny splní?
- 9) Co dělá po škole?
- 10) Co dostanou, než vstoupí do dolů? Proč?
- 11) Jak se nazývá příběh z daleké budoucnosti?
- 12) Jak bude ukázka pokračovat?

Řešení:

- 1) Na planetě Písečnice, ve vesnici Zaprášená Lhota, v sirotčinci a v dolech.
- 2) Před 926 lety.
- 3) Tvrdý, náročný, plný práce, nudný.
- 4) Z kaktusu
- 5) Tomášovi 11, Lucce 7; zatím ne, Tomáš dostal Lucku na starost, později ji bude mít jako sestru
- 6) V sirotčinci, o svých rodičích nic neví
- 7) Chce být astronautem, pilotem na vesmírné lodi
- 8) Ne, už dlouhá staletí nepřiletěla k planetě vesmírná loď, děti z sirotčince odchází po dosažení dospělosti pracovat do dolů.
- 9) Chodí pracovat do dolů, je prospektorem, hledá nová ložiska
- 10) Dostanou dvě kovové destičky, tu na řetízku si nasadí na krk, druhá je pověšena na vývěsní tabuli. Aby se vědělo, kdo právě v dole je, kdyby došlo k důlnímu neštěstí.
- 11) Sci-fi
- 12) Přiletí vesmírná loď a Tomáš s dalšími kamarády budou vybráni, aby nastoupili